

МИРОНЮК Р.В.,

кандидат юридичних наук, доцент
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

УДК 342:95

СИСТЕМА СУБ'ЄКТІВ АДМІНІСТРАТИВНО-ДЕЛІКТНОГО ПРОЦЕСУ

Досліджено наукові підходи щодо визначення поняття та системи суб'єктів адміністративно-деліктного процесу, на основі чого узгоджено та вироблено авторську позицію щодо їх класифікації.

Ключові слова: адміністративно-деліктний процес, правовий статус, суб'єкти адміністративно-деліктного процесу, класифікація.

Исследованы научные подходы к определению понятия и системы субъектов административно-деликтного процесса, на основе чего согласована и выработана авторская позиция относительно их классификации.

Ключевые слова: административно-деликтный процесс, правовой статус, субъекты административно-деликтного процесса, классификация.

In the article the scientific approaches in relation to determination of concept and system of subjects administrative-delict process are probed and on this basis the author position in relation to their classification is concerted t.

Keywords: administrative-delict process, legal status, subjects of administrative-delict process, classification.

Адміністративно-деліктний процес є формою реалізації адміністративно-процесуальних відносин, що виникають між різними суб'єктами на підставі правового спору про вчинення правопорушення (проступку). Гарантією дотримання законності такого процесу, здійснення його на засадах об'єктивності та неупередженості є можливість його суб'єктів реалізовувати свої процесуальні права та обов'язки. Тому очевидним є те, що вірне розуміння процесуального статусу суб'єктів адміністративно-деліктного процесу, визначення його елементів та способів реалізації є запорукою досягнення мети такого процесу – своєчасного, всебічного, повного і об'єктивного з'ясування обставин кожної справи, вирішення її у точній відповідності до закону, забезпечення виконання винесеної постанови, а також виявлення причин та умов, що сприяють вчиненню адміністративних правопорушень.

Метою даної статті є, зокрема, узгодження та визначення системи суб'єктів адміністративно-деліктного процесу, що є основою для подальшого дослідження їх правового статусу.

Щодо термінів "суб'єкти процесу" та "учасники процесу" необхідно здійснити аналіз вживання у теорії права та юридичного процесу, в тому числі стосовно його галузевого спрямування. У загальній теорії права під суб'єктом права розуміють носія передбачених правовими нормами суб'єктивних прав і обов'язків [1, с. 517]. Досліджуючи проблему сутності співвідношення понять "суб'єкти процесу (провадження)" та "учасники процесу (провадження)", О.В. Кузьменко пропонує визначити суб'єкта адміністративного процесу як носія прав і обов'язків з реалізації процесуальної діяльності у сфері публічного управління, здатного надати права щодо процесуальної діяльності реалізовувати, а покладені обов'язки виконувати, а учасником вважати реально існуючого індивіда адміністративного процесу [2, с. 176].

Схожі думки висловлює О.І. Миколенко при аналізі провадження у справах про адміністративні правопорушення, ототожнюючи суб'єкта прав із суб'єктом провадження, а суб'єкта правовідносин – з учасником провадження. З цього він робить такий висновок: а) суб'єкт провадження – це особа, наділена державою відповідною компетенцією і спроможна бути (але не є) учасником відносин в адміністративно-деліктному процесі; б) учасник провадження – це особа, наділена державою відповідною компетенцією, що виступає стороною фактично існуючих процесуальних відносин [3, с. 146].

Розглядаючи питання класифікації суб'єктів адміністративно-деліктного процесу (провадження), деякі вчені більше оперують поняттям «учасники провадження» [4, с. 300; 5, с. 320], інші використовують термін «суб'єкти провадження» [6, с. 133-134; 7, с. 54], що не має принци-

пового значення в тих випадках, коли провадження у справах про адміністративні правопорушення розглядається як сукупність специфічних правовідносин. Враховувати при цьому необхідно лише те, що суб'єкти провадження у справах про адміністративні правопорушення – це особи, наділені державою здатністю бути учасниками адміністративно-процесуальних деліктних відносин щодо певних категорій справ про адміністративні правопорушення, у ході здійснення процесуально-забезпечувальних заходів або на певній стадії провадження у справах про адміністративні правопорушення. Учасники ж провадження – це особи, що беруть особисту участь у певних адміністративно-процесуальних правовідносинах залежно від категорії справи про адміністративне правопорушення, і стадії провадження у справах про адміністративні правопорушення.

Погоджуємось із думкою вітчизняного вченого-адміністративіста А.Т. Комзюка, який зазначає, що в літературі наводяться різні класифікації суб'єктів (учасників) провадження у справах про адміністративні проступки, проте найвагомніше практичне значення, як уявляється, має поділ їх на дві великі групи: органи, уповноважені розглядати справи про адміністративні правопорушення (їх ще називають суб'єктами адміністративної юрисдикції [8, с. 128]), правовому статусу яких присвячено окремий розділ КпАП, і особи, які беруть участь в цих справах (особи, перелічені в гл. 21 КпАП) [9, с. 243].

Дещо відмінною є позиція Р.С. Мельника, який, досліджуючи адміністративні процедури, зазначає, що суб'єкт адміністративної процедури – це особа, яка має реальну можливість (тобто вона правоздатна, дієздатна, має права та обов'язки) взяти участь у будь-якій адміністративній процедурі. А вже з того моменту, коли суб'єкт адміністративної процедури вчиняє конкретні дії у межах тієї або іншої процедури (подає заяву, скаргу тощо), він вже стає учасником адміністративної процедури. Таким чином, науковець робить висновок, що поняття „суб'єкт адміністративної процедури” є більш широким, ніж „учасник адміністративної процедури” [10, с. 43].

Різні думки щодо змісту вищевказаних понять висловлюють вчені-процесуалісти у галузі кримінального та цивільного процесу. Так, В.М. Тертишник зазначає, що всі особи, які вступають процесуальні правовідносини, незалежно від підстав, обсягу їх прав, повноважень чи обов'язків, стадії кримінального процесу, в котрій вони беруть участь, чи тривалості їх участі у процесі, є суб'єктами (учасниками) кримінального процесу. При цьому він зазначає, що терміни "суб'єкти кримінального процесу" та "учасники кримінального процесу" ідентичні і вживаються як рівнозначні, спроби дати визначення кожному з них науково безперспективні і недоцільні [11, с. 126]. Фахівці у сфері цивільно-процесуальних відносин теж не наводять принципової відмінності між поняттям "учасники", "суб'єкти", "сторони" провадження у цивільному процесі. Так, М.Й. Штефан зазначає, що поняття сторони в цивільному процесі має безпосередній зв'язок з матеріальними правовідносинами, ними виступають переважно його суб'єкти [12, с. 82].

Слід зазначити, що законодавець у главі 21 КУпАП використовує більш загальну формулу, застосовуючи категорію «особи, що беруть участь у провадженні у справі про адміністративні правопорушення». Такий підхід зберігається і на рівні перспективного законодавства. У проекті Кодексу України про адміністративні проступки (ст. 696) використовується категорія «особи, які беруть участь у провадженні у справі про адміністративний проступок», до яких віднесені суб'єкти адміністративного проступку; їх законні представники; захисник; потерпілий. Тією ж статтею встановлено, що до розгляду справи про адміністративний проступок можуть залучатися свідок, експерт, перекладач [13]. У свою чергу, Д.Лук'янець, пропонуючи концепцію Кодексу України про адміністративну відповідальність, теж використовує узагальнюючу назву «особи, що беруть участь у провадженні у справах про адміністративні правопорушення» [14, с. 365].

Один із варіантів проекту Кодексу України про адміністративні проступки всіх учасників відповідного провадження пропонує поділити на адміністративний орган, особу, яка притягується до відповідальності за вчинення адміністративного проступку і на права та обов'язки якої спрямовано адміністративний акт (адресат), особу, законні інтереси якої може зачіпати адміністративний акт, так звану заінтересовану особу, в тому числі і потерпілого, а також особи, які сприяють розгляду адміністративної справи [15, с. 365].

Стосовно власної позиції щодо змісту вищезазначених понять, зазначимо, що суттєвої

змістовної різниці між вживанням цих понять у рамках провадження у справах про адміністративні правопорушення зокрема та адміністративно-деліктного процесу в цілому не існує. В той же час ми підтримуємо позицію, що до учасників такого провадження не слід відносити орган адміністративної юрисдикції, який здійснює провадження у справі про адміністративне правопорушення, оскільки він виступає певним чином як арбітр між особою, що вчинила правопорушення, та суспільством, якому було завдано шкоду правопорушенням. Ця позиція кореспондується з законодавчим закріпленням відповідної термінології. Так, КУпАП регламентує процесуальний статус учасників адміністративно-деліктного процесу, не включаючи органів адміністративно-деліктної юрисдикції, процесуальний статус яких визначений главою 17 та ст. 255 цього кодексу.

Як вже було зазначено, для визначення особливостей адміністративно-процесуального статусу суб'єктів адміністративно-деліктного процесу слід здійснити їх класифікаційний розподіл з урахуванням аналізу напрацьованих адміністративно-правовою наукою і практикою підходів до їх розподілу на групи.

Значний вплив на розвиток адміністративно-наукової думки щодо класифікаційного розподілу суб'єктів адміністративного процесу взагалі та адміністративно-деліктного процесу зокрема справили напрацювання в галузі теорії юридичного процесу. Основним критерієм поділу суб'єктів процесу на групи є спеціальна мета їхнього вступу в процес – для захисту своїх прав чи прав інших осіб. В.М. Горшенев та інші теоретики юридичного процесу висловлюють позицію, що організатори (лідуючі суб'єкти) процесу завжди забезпечують реалізацію «чужого інтересу», тобто інтересу суб'єктів основного реалізованого відношення; через це суб'єктів процесу слід поділити на організаторів (лідуючих суб'єктів) та учасників процесу. Відмінності правового статусу цих груп суб'єктів полягають у наявності чи відсутності владних повноважень [16, с. 158].

Згодом дані висновки набули свого поширення в працях, присвячених класифікації учасників адміністративного процесу. Так, М.М. Тищенко визначає учасників процесу як громадян, інших осіб, колективи громадян та організацій в особі їх представників, які наділені правами та несуть певні обов'язки, що дозволяють їм брати участь у розгляді адміністративних справ з метою захисту своїх прав та законних інтересів або прав і законних інтересів осіб, що репрезентуються ними, колективів громадян та організацій, а також сприяти здійсненню адміністративного процесу. Організаторів (лідуючих суб'єктів) він визначає як суб'єктів адміністративного процесу, що діють з метою ведення процесу, здатні самі на державно-владній основі приймати рішення у справі. У свою чергу, група організаторів неоднорідна; залежно від відношення до правозастосування вони розподіляються на провідних та інших лідуючих суб'єктів. Нарешті, всіх суб'єктів провадження вчений пропонує розподілити на провідних та учасників, а останніх – на лідуючих суб'єктів, зацікавлених осіб та осіб, що сприяють розгляду справи [17, с. 28-31].

Один із перших дослідників адміністративно-деліктних відносин Л.В. Коваль, поклавши в основу поділу відношення до адміністративного правопорушення та мету участі у справі, поділяв суб'єктів адміністративно-деліктного процесу на три групи: суб'єктів правозастосування (покарання); суб'єктів – носіїв відповідальності (громадян, іноземних громадян, осіб без громадянства, службовців, посадових осіб) та суб'єктів, чиї процесуальні дії слугують лише засобом доказування (свідки, експерти) [18, с. 114].

Надалі така класифікація набула розвитку в роботах Д.Н. Бахраха та Е.Н. Ренова, які залежно від ролі та призначення, змісту та обсягу повноважень, форм та методів участі органів (посадових осіб) у справі класифікують суб'єктів провадження у справах про адміністративні правопорушення на декілька груп: 1) компетентні органи та посадові особи, які наділені правом видавати владні акти, складати правові документи, що визначають рух та долю справи; 2) суб'єкти, які мають особистий інтерес у справі; 3) особи та органи, що сприяють здійсненню провадження у справах про адміністративні правопорушення [19, с. 14-15]. Запропонована ними класифікація поступово стала однією із базових для подальших наукових досліджень у даному напрямку, проведених вченими-адміністративістами.

Так, російський вчений Д.С. Астахов пропонує досить розгорнуту класифікацію суб'єктів провадження у справах про адміністративні правопорушення, використовуючи при

цьому різні критерії. За ознакою владних повноважень виділяються ті, що мають державно-владні повноваження, та ті, що не мають державно-владних повноважень. За ступенем зацікавленості у справі ті, які не наділені державно-владними повноваженнями, у свою чергу, поділені на тих, що мають особисту зацікавленість у результаті справи про адміністративне правопорушення (особа, яка притягується до адміністративної відповідальності, потерпілий, законні представники правопорушника та потерпілого) та тих, що не мають особистої зацікавленості у справі (свідки, експерти, спеціалісти, поняті, перекладачі, тобто особи, які своїми знаннями та діями допомагають основним учасникам провадження у справах про адміністративні правопорушення здійснювати покладені на них функції, а також реалізовувати свої права) [20, с. 53].

У вітчизняній адміністративно-правовій науці з-поміж багатьох позицій науковців щодо класифікації суб'єктів адміністративно-деліктного процесу слід відмітити такі.

О.В. Кузьменко та Т.О. Гуржій всіх суб'єктів (учасників) провадження у справах про адміністративні правопорушення поділяють на три групи: 1) ті, що вирішують справу; 2) ті, відносно яких вирішується справа; 3) допоміжні учасники [21, с. 233].

В.Г. Перепелюк теж пропонує суб'єктів провадження розподілити на провідних суб'єктів та учасників, а останніх – на лідируючих суб'єктів, зацікавлених осіб та осіб, що сприяють розгляду справи, та надалі зазначає, що з одного боку процесуальні дії вчинюються державними, громадськими органами та органами місцевого самоврядування, які уповноважені вживати заходів із виявлення, попередження адміністративних проступків, застосування і виконання стягнень (лідируючі суб'єкти та провідні). З іншого боку діють суб'єкти, які або захищають свої інтереси (зацікавлені особи), або залучаються до проведення окремих процесуальних дій (залучені особи). До лідируючих суб'єктів автор відносить органи і посадових осіб, що наділені правом приймати владні акти, визначати рух і долю справи, тобто вправі здійснювати в процесуальній формі дії, що тягнуть виникнення, зміну чи припинення адміністративно-правових матеріальних чи процесуальних відносин. До зацікавлених осіб належать правопорушник, потерпілий, їх законні представники, захисник. До осіб, що сприяють провадженню, відносять свідків, перекладачів, експертів, спеціалістів, понятих [22, с. 160].

Т.О. Коломоєць пропонує всіх учасників провадження у справах про адміністративні правопорушення поділити на групи за різними критеріями, серед яких домінуючими є: роль і призначення, зміст і обсяг повноважень, форми і методи участі, залежно від яких вони поділяються на: а) компетентні органи та посадові особи, що наділені правом приймати владні акти, складати правові документи, які впливають на результат справи; б) особи, що мають безпосередні інтереси у справі (особа, що притягується до відповідальності, потерпілий, їх законні представники); в) особи і органи, що сприяють здійсненню провадження (свідки, експерти, перекладачі); г) інші особи та органи, що сприяють виконанню постанов у справі, профілактиці адміністративних правопорушень [23, с. 97-98].

Досліджуючи статус прокурора у системі суб'єктів адміністративного процесу, О.В. Агеєв доводить, що в адміністративному процесі виділяють лідируючих суб'єктів процесу, які безпосередньо його реалізують упродовж всього процесу або на окремих його стадіях; суб'єктів, які зацікавлені в результатах розгляду справи, а також тих, що беруть участь у справі з метою реалізації своїх інтересів, інтересів осіб, яких вони представляють, і суб'єктів, що сприяють процесуальній діяльності і не мають в справі власного інтересу. Таким чином, автор доходить висновку, що категорія інтересу є однією з найважливіших для характеристики суб'єктів процесу [24, с. 12].

Досліджуючи статус захисника у провадженні у справах про адміністративні правопорушення, Р.В. Сінельник вказує, що особливість позиції захисника в класифікаційному розподілі суб'єктів провадження полягає якраз в тому, що його логічно та обгрунтовано можна відносити і до групи суб'єктів, які мають особисту зацікавленість (юридичний інтерес) у справі, і до групи осіб, які сприяють здійсненню провадження своїми знаннями та діями. Він зазначає, що належність до однієї групи не буде виключати належності до іншої, якщо дещо по-іншому побудувати усталену систему класифікації, змінюючи та доповнюючи її. На його думку, суб'єктів провадження у справах про адміністративні правопорушення за критерієм наявності особистої зацікавленості у справі можливо розподілити на тих, що її мають, та тих, які не мають власного інтересу [25, с. 90].

Спираючись на проаналізовані наявні погляди, думки та концепції, вироблені адміністративно-правовою наукою щодо критеріїв класифікації суб'єктів адміністративно-деліктного процесу, та розподіл їх на відповідні групи, пропонуємо здійснити власну класифікацію залежно від ролі та призначення, змісту й обсягу повноважень, форм і методів участі органів (посадових осіб) і громадян у вирішенні справи про адміністративне правопорушення. Таким чином, суб'єктів адміністративно-деліктного процесу можна розділити на кілька груп:

1. Компетентні органи й посадові особи – наділені правом приймати владні акти, складати правові документи в процесі притягнення до адміністративної відповідальності та забезпечувати їх виконання. До таких органів і посадових осіб слід віднести: 1) органи, уповноважені розглядати справи про адміністративні правопорушення (розділ III КУАП); наприклад, ст. 221 КУАП відносить до таких органів суд, а ст. 222 КУАП – посадових осіб ОВС; 2) осіб, що мають право складати протокол про адміністративні правопорушення; ст. 255 КУАП до таких осіб відносить уповноважених на те осіб ОВС, слідчих та осіб, які провадять дізнання; 3) осіб, які мають право здійснювати процесуально-забезпечувальні примусові заходи (доставляти правопорушника в міліцію, здійснювати адміністративне затримання особи, яка вчинила адміністративне правопорушення; проводити особистий огляд та огляд речей; вилучати речі і документи що є знаряддям або безпосереднім об'єктом правопорушення; відстороняти від керування транспортним засобом водія, якщо є достатні підстави вважати, що він перебуває в стані сп'яніння та провести огляд такого водія на стан сп'яніння; 4) посадових осіб, що забезпечують виконання постанови про застосування стягнення, наприклад, у випадку стягнення штрафу в примусовому порядку – посадових осіб Державної виконавчої служби; арешту – посадових осіб ізолятора тимчасового тримання при ОВС; виправних робіт – посадових осіб Державної пенітенціарної служби; права керування транспортним засобом – посадових осіб Державної автомобільної інспекції; громадських робіт – посадових осіб органів місцевого самоврядування та ін.; 5) посадових осіб, що забезпечують контроль та нагляд за законністю адміністративної відповідальності – прокурора, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини.

2. Особи, що мають безпосередні інтереси у справі.

До них належать: 1) особа, яка притягається до адміністративної відповідальності; 2) потерпілий; 3) законні представники; 4) захисник.

3. Особи й органи, що сприяють здійсненню провадження. До даної групи учасників провадження слід віднести свідків, понятих, експертів, спеціалістів, перекладачів.

4. Інші особи й органи, які сприяють провадженню у справах про адміністративні правопорушення та профілактиці адміністративних правопорушень (наприклад, громадські організації, трудові колективи, адміністрації підприємств, установ, організацій і т.п.).

Список використаної літератури:

1. Теория государства и права: Курс лекций / Под ред. Н.И. Матузова и А.В. Малько. – 2-е изд., перераб. и доп. – М., 2003.
2. Кузьменко О.В. Теоретичні засади адміністративного процесу. – К., 2005.
3. Миколенко А.И. Административный процесс и административная ответственность в Украине: Учеб. пособие. – Харьков, 2006.
4. Колпаков В.К., Кузьменко О.В. Адміністративне право України: Підруч. – К., 2003.
5. Алехин А.П., Кармолицкий А.А., Козлов Ю.М. Административное право Российской Федерации: Учеб. – М., 2003.
6. Бахрах Д.Н. Административная ответственность граждан в СССР: Учеб. пособие. – Свердловск, 1989.
7. Ківалов С.В., Біла Л.Р. Адміністративне право України: Навч.-метод. посібник. – Одеса, 2001.
8. Анохіна Л.С. Суб'єкти адміністративної юрисдикції в Україні: Дис. ... канд. юрид. наук. – Харків, 2001.
9. Комзюк А.Т. Адміністративно-юрисдикційні повноваження міліції // Вісник Львівського інституту внутрішніх справ: Зб. – Львів, 2000. – С. 242-246.
10. Мельник Р.С. Адміністративні процедури в діяльності органів внутрішніх справ України: Навч. посібник. – Харків, 2005.
11. Тертишник В.М. Кримінально-процесуальне право України: Підручник. – 4-те вид., доп. і переробл. – К., 2003.
12. Штефан М.Й. Цивільний процес: Підруч. для юрид. спеціальностей вищих закладів освіти. – К., 1997.

13. Проект Кодексу України про адміністративні проступки: зареєстр. у Верховній Раді України від 26 травня 2004 р. http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_2?id=&pf3516=5558&skl=5.
14. Лук'янець Д.М. Адміністративно-деліктні відносини в Україні: теорія та практика правового регулювання: Монографія – Суми, 2006.
15. Коломоєць Т.О., Сквирський І.О. Виправні роботи за законодавством України: теорія, досвід та практика застосування: Монографія. – К., 2008.
16. Теория юридического процесса / Под ред. В.М. Горшенева. – Харьков, 1985.
17. Тищенко Н.М. Гражданин в административном процессе. – Харьков, 1998.
18. Коваль Л.В. Административно-деликтное отношение. – К., 1979.
19. Бахрах Д.Н., Ренов Э.Н. Производство по делам об административных правонарушениях. – М., 1989.
20. Астахов Д. Правовое положение участников производства по делам об административных правонарушениях: Дис. ... канд. юрид. наук. – М., 2005.
21. Кузьменко О.В., Гуржій Т.О. Адміністративно-процесуальне право України: Підручник / За заг. ред. О.В. Кузьменко. – К., 2007.
22. Перепелюк В.Г. Адміністративний процес / О.Д. Крупчан (наук. ред.). – Чернівці, 2001.
23. Адміністративна відповідальність: Навч. посібник / За заг. ред. Т.О. Коломоєць. – К., 2011.
24. Агеев О.В. Прокурор як суб'єкт адміністративного процесу: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. – Харків, 2006.
25. Сінельник Р.В. Захисник у провадженні у справах про адміністративні правопорушення: Дис. ... канд. юрид. наук. – Запоріжжя, 2008.

Надійшла до редакції 25.11.2011

МОСЬОНДЗ С.О.,
кандидат юридичних наук, доцент
(Університет сучасних знань)

УДК 342.95 : 37

ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ НАУКИ В УКРАЇНІ

Досліджено механізм формування ефективної стратегії державної політики у сфері науки та визначено етапи стратегічного державного регулювання науки в Україні.

Ключові слова: сфера науки, державна політика, державне регулювання

Исследуется механизм формирования эффективной стратегии государственной политики в сфере науки и определены этапы стратегического государственного регулирования науки в Украине.

Ключевые слова: сфера науки, государственная политика, государственное регулирование.

This article examines forming mechanism of effective strategy of public policy in the field of science and defines the stages of strategic government control of science in Ukraine.

Keywords: science sphere, public policy, government control.

Важливим чинником досягнення високого рівня наукового розвитку будь-якої держави, у тому числі й України, є формування ефективної стратегії державної політики у сфері науки. На підтвердження даної тези можна навести положення Концепції Державної програми прогнозування науково-технологічного розвитку на 2008–2012 роки, в якій наголошується, що сьогодні підтримка науково-технологічного розвитку на державному рівні повинна здійснюватися насамперед за допомогою визначення і реалізації державних стратегічних пріоритетів науково-технологічного розвитку, що дасть змогу концентрувати фінансові та людські ресурси для реалізації конкурентних переваг вітчизняного науково-технологічного сектору та забезпечення прогресивних технологічних структурних зрушень в економіці [1].

Розвитку теоретичних засад побудови та функціонування елементів механізму формування стратегії різного роду правових явищ присвячено багато праць з теорії соціального управління та наукознавства вітчизняних і зарубіжних науковців, зокрема: Г. Атаманчука, В. Афанасьєва, В. Бакуменка, М. Башина, К. Боумена, М. Брайсона, Т. Гуржія, В. Глушкова, Г. Добрава, Ю. Єршова, П. Завліна, Е. Задорожного, В. Коханенка, О. Кузьменко, В. Кредісова, А.

